

Názov predmetu	Umenie a kultúra
Škola (názov, adresa)	Gymnázium, Štúrova 849, 962 12 Detva
Kód a názov ŠVP	ISCED 3A
Kód a názov učebného odboru	79025 05 – informatika, 79025 00 gymnázium
Stupeň vzdelania	Úplné stredné vzdelanie - ISCED 3A
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	slovenský jazyk

I. Charakteristika učebného predmetu:

Predmet **Umenie a kultúra** patrí do rovnomennej oblasti **UMENIE A KULTÚRA**. Vyučuje sa v 1. – 4. ročníku sekundárneho vzdelávania. Nadväzuje na predmet **výchova umením** v tej istej oblasti, ktorá sa vyučuje v 8. a 9. ročníku nižšieho sekundárneho vzdelávania.

Predmet **umenie a kultúra** integrálne spája percepciu globálnych javov života s hlavnými umeleckými druhmi, svetom kultúry, životným štýlom. Rozvíja tvorivé myslenie zručnosti a návyky žiakov, formuje ich vlastné názory a hodnotové postoje.

Koncepcia predmetu predpokladá uplatňovanie zážitkových metód edukácie, kreatívne chápanie umenia, mimoumeleckého estetického a širšej kultúrnej aktivity človeka. Prostredníctvom zážitkových a skúsenostných metód vyučovania (projekčné metódy, dramatická výchova, priama skúsenosť atď.) sa snaží motivovať žiakov, rozvíjať a kultivovať ich osobnosť. Zámer aktívnej formy vnímania umeleckého diela smeruje k praktickej činnosti spojenej s poznávaním vyjadrovacích prostriedkov, reči umenia. Spoločné témy, námety, procesy, analógie a špecifiká vo vyjadrovacích prostriedkoch ... budú obsahom interpretácie rôznych druhov umení ako realizácia polyestetického výchovy.

Súčasťou prierezovej témy je aj mediálna výchova.

Systém chronológie dejín umenia bude uplatňovaný až vo vyšších ročníkoch, kde vnímanie a spoznávanie umenia v historickom kontexte nemusí byť viazané na postupnosť minulosti – prítomnosti, dôraz bude kladený na aktuálne formy umenia v súčasnom svete. Poznanie estetických pojmov a estetických názorov v paralele dejín umenia a kultúry bude záverečnou syntézou vedomostí a zručností maturanta gymnázia.

II. Ciele učebného predmetu

Kultúrne kompetencie (kultúrna gramotnosť):

Vo väzbe na kľúčové kompetencie možno vyčleniť tieto hlavné kultúrne kompetencie, ktoré rozvíja predmet Umenie a kultúra:

- Povedomie **kultúrnej identity**,
- rešpekt a tolerancia k hodnotám iných kultúr, základné **interkultúrne kompetencie** pre komunikáciu s príslušníkmi iných kultúr,
- pochopenie významu **estetických** faktorov, estetického činnosti a **umenia** v živote človeka a spoločnosti,
- rozlišovanie hlavných **umeleckých druhov**, reflexia svojich estetických **zážitkov**,
- kultivovaná vizuálna, akustická, jazyková a pohybová **gramotnosť**, schopnosť kreatívneho **vyjadrovanie** myšlienok, skúseností a emócií prostredníctvom rôznych médií,
- práca s **informáciami** o významných umeleckých dielach a tendenciách z európskej tradície, a informáciami o typických dielach vybraných iných kultúrnych tradícií,

- porozumenie **súčasnej** umeleckej a kultúrnej tvorbe,
- kultúrna **komunikácia**,
- zodpovedné **postoje** a kritické myslenie k súčasnej kultúrnej ponuke a k médiám.

Hlavným cieľom predmetu Umenie a kultúra je teda rozvoj socio-afektívnych schopností žiaka, jeho postojov, hodnotových orientácií a kritického vnímania kultúry. Predmet sa orientuje aj na rozvoj psycho-motorických schopností žiaka, na jeho samostatné tvorivé vyjadrovanie obsahov psychiky, ako aj na rozvoj kognitívnych schopností žiaka v poznávaní kultúry súčasnosti a minulosti.

Čiastkovými cieľmi učebného predmetu sú:

- rozvoj žiakovej kultúrnej identity,
- rozvoj kultúrno-historického povedomia,
- rozvoj schopnosti porozumieť iným kultúram,
- rozvoj schopnosti rešpektovať a tolerovať hodnoty iných ľudí a kultúr,
- rozvoj schopnosti vnímať rôzne vyjadrovacie prostriedky, médiá a tendencie, ktoré v kultúre a v umeniach existujú,
- rozvoj schopnosti vyjadrovať sa na úrovni doby a na úrovni svojich optimálnych schopností s pomocou nástrojov, ktoré žiakovi kultúra ponúka,
- rozvoj kultivovanej vizuálnej, sluchovej, jazykovej a pohybovej gramotnosti,
- rozvoj schopnosti kreatívneho vyjadrovania myšlienok, skúseností a emócií). prostredníctvom rôznych médií, vrátane hudobných umení, scénických umení, písaného a hovoreného slova, architektúry, výtvarných prostriedkov a elektronických médií. (hudobných, výtvarných, dramatických umení, multimédií, literatúry a hovoreného slova, dizajnu a architektúry).

Predmet podporuje aj zodpovedné a samostatné postoje k súčasnej kultúrnej ponuke, k móde a k subkultúram, k tradičným hodnotám vlastnej kultúry, podnecuje kritické myslenie vo vzťahu k mediálnej ponuke a k iným súčasným kultúrnym procesom. Rozvíjajú sa tu žiakove interkultúrne kompetencie pre komunikáciu a spoluprácu s príslušníkmi iných kultúr.

Predmet rozvíja vo viacerých témach tak osobnostné kompetencie, ako aj kognitívne kompetencie, komunikačné kompetencie a občianske kompetencie. Pretože žiak je komplexnou osobnosťou a nie je možné rozvíjať jeho kompetencie izolovane, niektoré kompetencie sa rozvíjajú cez viaceré témy. Predmet vedie žiakov k tomu, aby vnímali kultúrne artefakty, kultúrne prejavy a umelecké diela v ich mnohostrannosti ako prirodzenú súčasť svojho života.

III. Obsah predmetu

Obsahové zameranie 1. ročníka:

Zážitková a aktívna forma vnímania umeleckého diela spojená s praktickou činnosťou zameraná na poznávanie a osvojovanie si vyjadrovacích prostriedkov umenia a kultúry

Obsahové zameranie 2. ročníka:

Interpretácia umeleckých diel – kontinuita prepojenia rôznych umeleckých diel prostredníctvom spoločných tém, prvkov...

Obsahové zameranie 3. ročníka:

Vnímanie umenia v historickom kontexte: súčasnosť – minulosť, komparácia epoch.

Obsahové zameranie 4. ročníka:

Estetické pojmy a estetické názory v paralele dejín umenia a kultúry (filozofia kultúrnych epoch)

Prehľad tematických celkov s počtom hodín

I. ROČNÍK

Tematický celok	Počet hodín
Svet kultúry, vizuálne, zvukové, pohybové, priestorové znaky a činnosti človeka	8
Základné vyjadrovacie prostriedky hlavných umeleckých druhov – výtvarných umení, hudobných umení, slovesných umení, dramatických umení, filmových a elektronických	5
Časové a priestorové súvislosti kultúry	5
Životný štýl. Móda. Kultúra tela, zmysel športu	5
Populárna masová kultúra. Elektronické médiá- mediálna výchova	5
Funkcie umenia, estetické vnímanie	5

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu z Umenia a kultúry pre 1. ročník

Tematický celok 1- Svet kultúry, vizuálne, zvukové, pohybové, priestorové znaky a činnosti človeka – počet hodín - 8

Obsahová časť

Kde žijeme? (kultúrna tradícia). Kultúra a procesy v nej. Kultúrna tradícia, kultúrna identita.

Výkonová časť

Žiak charakterizuje kultúrne prostredie, v ktorom existuje, identifikuje vlastnú kultúrnu tradíciu, pozná pramene histórie svojho mesta, významné osobnosti formujúce kultúrnu tradíciu mesta. Zozbiera informácie o regionálnych kultúrnych pamiatkach. Zozbierané informácie realizuje formou prezentácie alebo nástenky (Vagačov dom, kostol, drevené vyrezávané kríže, architektúra mesta Detva). Žiak vie definovať pojmy enkulturácia, sociálne učenie, akulturácia, kultúrna identita.

Tematický celok 2 - Základné vyjadrovacie prostriedky hlavných umeleckých druhov – výtvarných umení, hudobných umení, slovesných umení, dramatických umení, filmových a elektronických - počet hodín - 5

Obsahová časť

Kultúra okolo nás, hodnota a význam, sviatkov, svet estetických a umeleckých noriem, umelecké formy, vyjadrovacie prostriedky.

Výkonová časť

Žiak dokáže vnímať kontrast každodennosti a sviatku a vie charakterizovať sviatok ako niečo výnimočné, kultúrne tradície vo sviatočnom období, dokáže charakterizovať negatívne vplyvy súčasnosti ovplyvňujúce naše tradičné sviatky. Žiak chápe pojem hodnota ako súčasť ekonomickej možnosti, životnej situácie. Pozná vyjadrovacie prostriedky rôznych druhov umenia – symetria, rytmus, kontrast, dôraz, gradácia, proporcia, miera, chaos.

Tematický celok 3 – Časové a priestorové súvislosti kultúry - počet hodín - 5

Obsahová časť

Prírodný útvar, ľudské dielo, mýtus, úžitkové predmety, užitočnosť, úžitková funkcia, estetická funkcia, umelecká funkcia, dizajn.

Výkonová časť

Žiak dokáže nájsť podobnosť medzi prírodným útvarom a umeleckým dielom človeka. (lomený oblúk – Gotika) Dokáže diferencovať posolstvo, znakovú funkciu a estetické kvality umeleckého diela vytvoreného človekom v kontraste s prírodnými útvarmi, ktorému tieto atribúty chýbajú.

Tematický celok 4 - Životný štýl. Móda. Kultúra tela, zmysel športu - počet hodín - 5

Obsahová časť

Hodnoty, potreby, normy, postoje, voľný čas, obliekanie a móda, kultúra tela a šport, olympijské hry.

Výkonová časť

Žiak pozná a charakterizuje jednotlivé zložky, ktoré tvoria životný štýl (obliekanie, denný režim, strava, voľný čas, zábava, komunikácia, práca). Žiak dokáže vysvetliť funkciu odevu (ochranná, estetická, diferenciatná) Pozná históriu hygieny tela, súčasnú hygienu moderného človeka. Vie odôvodniť význam športovania v živote súčasného človeka, pozná členenie športu podľa rôznych kritérií. Žiak vie vyhľadať na internete (v encyklopédii) informácie o svojom obľúbenom športe. Pozná zmysel športu a jeho význam pre zdravie človeka. Žiak vie definovať pojem olympijské hry, pozná logo a históriu vzniku tohto fenoménu. Vie definovať pojem paralympiáda a pozná jej funkciu a význam.

Tematický celok 5 - Populárna masová kultúra. Elektronické médiá - počet hodín - 5

Obsahová časť

Súčasný procesy v kultúre, populárna kultúra, masová kultúra, vysoká a nízka kultúra, svetové dedičstvo UNESCO.

Výkonová časť

Žiak identifikovať hrdinu ako fenomén minulosti a súčasnosti. Chápe podstatu masovej kultúry ako prostriedku zisku. Žiak pozná kritériá vysokej a nízkej kultúry. Vie definovať UNESCO, pozná históriu a význam Svetového dedičstva. Žiak pozná a vie vymenovať najcennejšie miesta Slovenska zapísané do zoznamu UNESCO.

Prierezové témy:

Multikultúrna výchova – 1. ročník, 1. tematický celok – Svet kultúry

Environmentálna výchova - 1. ročník, 1. tematický celok – Svet kultúry

Osobnostný a sociálny rozvoj - 1. ročník, 2. tematický celok – Vyjadrovacie prostriedky umenia a kultúry

Environmentálna výchova - 1. ročník, 3. tematický celok – Časové a priestorové premeny kultúry

Tvorba projektu a prezentačné zručnosti – 1. ročník, 1. tematický celok – Svet kultúry

II. ROČNÍK

Tematický celok	Počet hodín
Poznanie, analýza a interpretácia umeleckých diel (estetické vnímanie, štruktúra umeleckých diel, umelecké významy)	15
Fungovanie kultúry (televízia, Leonardo da Vinci, Bob Marley, Veľký brat a hit listy)	18

Tematický celok 1- Poznanie, analýza a interpretácia umeleckých diel (estetické vnímanie, štruktúra umeleckých diel, umelecké významy) – počet hodín - 15

Obsahová časť

Estetické vnímanie, estetický zážitok, estetický vkus, štruktúra umeleckého diela, umelecké dielo, znak, význam, umenie.

Výkonová časť

Žiak pozná význam pojmu estetické normy, chápe ich individualitu. Žiak dokáže definovať estetický zážitok (príjemný, nepríjemný). Uvádza príklady z praxe. Žiak dokáže definovať pojem estetický vkus, individuálny vkus, flexibilný vkus – citlivosť na nové podnety z umeleckých diel. Žiak spoznáva prostredníctvom symfonickej suity Šeherezáda proces komponovania (melódia, motív, farba, tempo) hudobného diela. Žiak pozná umelecké druhy a prostriedky ich realizácie. Chápe význam umeleckého diela, ejho poslanstvo cez zážitok.

Tematický celok 2 - Fungovanie kultúry (televízia, Leonardo da Vinci, Bob Marley, Veľký brat a hit listy) - počet hodín - 18

Obsahová časť

Médiá, masové médiá, ateliér, tvorba a remeslo, majstrovské dielo, tradičná kultúra, Bob Marley, subkultúra, kultúra a tvorba, G.Orwell – 1984, masová kultúra, reality show, produkty kultúry, kultúrny odpad..

Výkonová časť

Žiak porozumie princípom fungovania médií, ich vplyvu na verejnú mienku, vie vysvetliť rozdiely medzi verejnoprávnymi a komerčnými médiami, chápe podstatu bulváru. Žiak sa zoznámí s fungovaním ateliéru v období renesancie, definuje pojem umelecké remeslo a jeho druhy. Prostredníctvom životného príbehu, filozofie a hudby Boba Marleyho porozumie vzťahom osobnosti a kultúry. Skupina žiakov vypracuje projekt o živote a tvorbe B.Marleyho. Žiak pochopí dôvody vzniku subkultúry /graffiti, punk, hippies). Vie charakterizovať subkultúru na základe pomenovania jej znakov. Žiak na základe interpretácie diela G.Oswalda 1984 pochopí umeleckú fikciu a realitu. Vie definovať pojem masová kultúra, reality show – bezprostredný efekt bez poslstva a výpovede, zisk. Žiak rozumie pojmu kultúrny odpad ako súčasť masovej kultúry.

Prierezové témy:

Multikultúrna výchova – 2. ročník, 1. tematický celok – Šeherezáda – arabská kultúra, ruská kultúra – Križnik potomkin

Osobnostný a sociálny rozvoj - 2. ročník, 1. tematický celok – hudobné a divadelné umenie, výtvarné umenie

Mediálna výchova – 2. ročník, 1. tematický celok – audio-vizuálne umenie

Mediálna výchova – 2. ročník, 2. tematický celok – Médiá, masové médiá, negatívne vplyvy médií

Ochrana života a zdravia - 2. ročník, 2. tematický celok – Bob Marley – tragický dôsledok užívania drog

III. ROČNÍK

Tematický celok	Počet hodín
Tvorivé princípy fungujúce v rôznych obdobiach kultúrnej histórie (praveké umenie, staroveké umenie, stredoveké umenie, humanizmus a renesancia, barok , klasicizmus, romantizmus, realizmus)	28
Subkultúra a moderné trendy v umení	5

Tematický celok 1- Tvorivé princípy fungujúce v rôznych obdobiach kultúrnej histórie (praveké umenie, staroveké umenie, stredoveké umenie, humanizmus a renesancia, barok , klasicizmus, romantizmus, realizmus) – počet hodín - 28

Obsahová časť

Praveké umenie, staroveké umenie (India, Egypt, Grécko, Rím), stredoveké umenie, humanizmus a renesancia, barok, klasicizmus, romantizmus, realizmus, vplyv európskej kultúry na slovenskú kultúru.

Výkonová časť

Žiak na základe historických informácií a archeologických nálezov pozná charakteristické znaky pravekej kultúry, hlavné archeologické nálezy (jaskynné maľby), prehistorické obydlia, Stonhenge, skalné maliarske umenie – naturalistické zobrazovanie zvierat, kultové miesta. Žiak vie diferencovať staroveké umenie na indické, egyptské, grécke a rímske. Dokáže charakterizovať špecifické znaky každého z nich. V egyptskej kultúre pozná pojmy ako Gíza, Cheopsova, Mykerinosova pyramída, Veľká sfinga, hieroglyfy, Anubis, busta kráľovnej Nefretiti, zlatá maska faraóna Tutanchamona, nástenné maľby v pyramídach. Žiak pozná charakteristické znaky antickej architektúry (dórske, koryntské stĺpy) Akropola, sochárske umenie (Diskobolos), Milétska Venuša, divadelné umenie, olympijské hry. Žiak vie vymenovať nasledujúce umelecké smery ovplyvnené gréckou kultúrou. Žiak pozná legendu o založení mesta Rím (Romulus a Remus, vlčica), rímsku architektúru (cisárske kúpele, Pantheon, Víťazné oblúky cisárov, Colloseum, sochárske umenie (Capitalský vlk, Etruský sarkofág). Žiak pozná aj negatívne javy rímskej kultúry – gladiátori, vraždenie kresťanov. Definuje charakteristické znaky stredovekého umenia – architektúra (románsky sloh, gotika), najznámejšie stavby gotického slohu (Notre-Dame, Wellská katedrála, Westminsterské opátstvo, Dóm Miláno, Dóm sv. Alžbety v Košiciach). Žiak pozná hlavné znaky výtvarného, hudobného umenia. Vie diferencovať svetské a cirkevné umenie, pozná základné literárne umelecké diela tohto obdobia. Žiak pozná filozofiu a umenie humanizmu a renesancie, popredných predstaviteľov výtvarného a sochárskeho umenia (Michelangelo, Boticelli, Leonardo da Vinci, Raffaello, El Greco). Žiak pozná charakteristické znaky baroka, kultúru tohto obdobia (architektúra, móda), duchovný aj svetský barok v hudobnom umení, hlavných predstaviteľov hudobného umenia (Vivaldi, Bach) a ich kľúčové hudobné skladby (Štyri ročné obdobia, Toccata a fuga d-mol). Žiak pozná výtvarné diela Rubensa, Van Dycka, Rembrandta. Vie charakterizovať klasicizmus ako umelecký smer, vplyv antiky na toto obdobie, architektúru, výtvarné umenie a hudobné umenie. Žiak pozná umelecké diela Goyu, Davida, hudbu géniov obdobia klasicizmu (V.A.Mozart, L.V.Beethoven). Prostredníctvom prezentácie spoznáva Paríž ako kolísku klasicistického umenia a jeho známe kultúrne pamiatky. Žiak vie charakterizovať hlavné znaky romantizmu, pozná revolučný aj ľudový romantizmus v literatúre, pozná výtvarný prejav tohto obdobia. Pozná najznámejšie hudobné diela autorov romantizmu (F.Liszt, R.Wagner, F.Chopin, M.P.Musorgskij, F.Schubert). Žiak pozná charakteristické znaky, filozofiu, architektúru, výtvarné a hudobné umenie realizmu. Žiaci poznajú obrazy francúzskeho realistického maliara Chardina. Vedia charakterizovať predstaviteľov literárneho kritického realizmu (Dickens, Flaubert, Stendhal, Dostojevskij, Tolstoj, Čechov, Turgenjev).

Tematický celok 2- Subkultúra a moderné trendy v umení – počet hodín - 5

Obsahová časť

Charakteristika subkultúry, rastafariáni, hipsteri, beatnici, hippies, punk, motorkári, rockeri, graffitti, hip hop, rapperi. Kreslenie do piesku – Xénia Simonova, Illana Yakov.

Výkonová časť

Žiak rozumie pojmu subkultúra, pozná jednotlivé skupiny patriace medzi subkultúry, ich vonkajšie znaky, spôsob života, prípadne špeciálny spôsob stravovania, filozofiu. Žiaci formou prezentácie charakterizujú hippies, graffitti, hip hop, rapperov. Žiak sa zoznami s netradičnou umeleckou formou kreslenia do piesku prostredníctvom tvorby dvoch svetoznámych umelcov – Ukrajinskou Xéniou Simonovaou a izraelského umelca Illana Yakova.

Prierezové témy:

Environmentálna výchova – 3. ročník, 1. tematický celok – praveké umenie.

Osobnostný a sociálny rozvoj - 3. ročník, 1. tematický celok – Humanizmus a renesancia

Tvorba projektu a prezentačné zručnosti – 3. ročník, 1. tematický celok – architektúra stredoveku, hudba baroka, hudba klasicizmu.

IV.ROČNÍK

Tematický celok	Počet hodín
Vedci a veda	6
Štruktúra umenia	6
Štruktúra kultúry	6
Premeny v kultúre	4
Umenie a kultúra súčasnosti- mediálna výchova	7

Začlenenie prierezových tém:

Slovenský jazyk a literatúra – poznávanie a rozbor literárneho diela

Tvorba projektov – príprava prezentácii

Telesná výchova a šport – zdravý životný štýl

Dejepis – architektoktonické slohy a kultúrne pamiatky

Geografia – geografické názvy kultúrnych pamiatok a ich určenie na mape

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu z Umenia a kultúry pre 4. ročník

Tematický celok1- Vedci a veda / 6 hodín /

Obsahová časť

Vzťah veda a umenie,

Sci – fi,

Známe osobnosti vedy a ich prínos pre umenie a kultúru

Výkonová časť

Interpretovať hlavné momenty v literatúre, ktorá predznačila súčasný stav vedy.

Načrtnúť momenty v súčasnej tvorbe, ktoré predznamenávajú budúcnosť.

Vyrozprávať príbeh vedca.

Pracovať v skupine diskusného bloku s prezentáciou protikladných stanovísk vedeckých téz.

Vybrať a prezentovať známy aktuálny vedecký problém.

Tematický celok2- Štruktúra umenia /6 hodín /

Obsahová časť

Umelci a svet biznisu

Umelecká tvorba, metódy
Umelecká tvorba, artefakt
Prínos umenia pre človeka

Výkonová časť

Definovať rozdiely umenia pre biznis, umenia pre umenie.
Rozpracovať úvahu o svete bez umelcov.
Napísať zamyslenie na tému *Som umelec*.
Spracovať abstrakt o konkrétnom živote a diele jedného umelca.
Vyhľadať umelcov v regióne,
Viesť rozhovor s umelcom na tému jeho tvorby.
Vyhľadať v médiách príbehy o vzniku umeleckého diela a prezentovať.

Tematický celok3- Štruktúra kultúry / 6 hodín/

Obsahová časť

Oblasti kultúry
Hodnota kultúry

Výkonová časť

Definovať čo je oblasť kultúry a jej formy .
Rozlišovať tradičné, ľudové, regionálne a národné prvky v kultúre.
Rozprávať o vplyve regionálnej kultúry na svoj osobný kultúrny rast.
Vymenovať tradičné prvky vybranej národnej kultúry.

Tematický celok4 - Premeny v kultúre / 4 hodiny/

Obsahová časť

Subkultúra,
Kultúra a identita
Multikultúrna EÚ

Výkonová časť

Vysvetliť pojem sociálne vrstvy a priradiť subkultúru k sociálnej vrstve.
Vysvetliť záujmové vrstvy a priradiť identikit.
Opísať prelínanie národných vplyvov a záujmových, či sociálnych vrstiev na formovanie osobnosti euroobčana.

Tematický celok5 - Umenie a kultúra súčasnosti /7 hodín/

Obsahová časť

Umelecké oblasti, ktorým sa dnes venujú mladí ľudia
Čo je umenia a čo je brak
Ako umenie a kultúru ovplyvňujú médiá

Výkonová časť

Vedieť sa orientovať v súčasnom umení a kultúre

Podat' orientačný prehľad o možnostiach štúdia v tejto oblasti

Rozlíšiť a oceniť umeleckú hodnotu konkrétneho diela

Vymenovať mediálne formy umenia.

Rozlíšiť umeleckú tvorbu v periodickej tlači

